

Dirigit a Isabel López Galera, alcaldessa-presidenta de l'Ajuntament de Xixona

Joan Arques Galiana, com a portaveu del Grup Municipal de Compromís per Xixona, sol·licita que en el següent plenari ordinari es debata i, si escau, s'aprove la següent

MOCIÓ PER A LA REALITZACIÓ D'UN INVENTARI DE TOTS ELS REFUGIS, TRINXERES, EDIFICACIONS MILITARS I ALTRES RESTES ARQUITECTÒNIQUES I ARQUEOLÒGIQUES PERTANYENTS ALS TEMPS DE LA II REPÚBLICA I LA GUERRA CIVIL ESPANYOLA

Exposició de fets

Al País Valencià hi ha una extensa i dispersa arquitectura militar procedent de la Guerra Civil Espanyola, com ara refugis antiaeris i búnquers, construïts per a protegir la població civil dels bombardejos. Un patrimoni valuós des de múltiples facetes que caldria conservar. A Xixona hi ha algunes d'aquestes construccions (GARRIGÓS SIRVENT, 2006), edificacions desconegudes i mai inventariades ni catalogades per part de les institucions responsables de conservar-les com a vestigi del nostre passat. A causa d'esta falta d'interés, hui dia, algunes d'estes construccions han desaparegut o es troben en condicions pèssimes de conservació.

La Constitució espanyola estableix en els articles 44 i 46 que «els poders públics garantiran la conservació i promouran l'enriquiment del patrimoni històric, cultural i artístic dels pobles d'Espanya i dels béns que l'integren, qualsevol que en siga el règim jurídic i la titularitat», com també que «els poders públics promouran la ciència i la investigació científica i tècnica en profit de l'interès general». En este mateix sentit, si atenem el que disposa la Llei de patrimoni històric espanyol 16/1985 de 25 de juny, «tot objecte moble o immoble que tinga un interès per al coneixement humà ha de ser estudiat, catalogat i protegit com a bé patrimonial» (BESOLÍN, 2008: 6).

Així mateix, l'article 6 d'esta mateixa llei estableix que «són, per norma general, les comunitats autònomes les competents en matèria de protecció de patrimoni històric», mentre que la Llei de patrimoni cultural valencià 5/2007 explicita en l'article 1.2 que «el patrimoni cultural valencià esta constituït pels béns mobles i immobles de vàlua històrica, artística, arquitectònica, arqueològica, paleontològica, etnològica, documental, bibliogràfica, científica, tècnica, o de qualsevol altra naturalesa cultural, existents en el territori de la Comunitat Valenciana o que, n'estant fora, siguen especialment representatius de la història i la cultura valencianes».

A més, la Llei 52/2007, de 26 de desembre, reconeix i amplia drets i estableix mesures en favor dels qui patiren persecució o violència durant la Guerra Civil. En concret, en

l'article 1.2 diu que «es pretén el foment dels valors i principis democràtics, facilitant el coneixement dels fets i circumstàncies succeïts durant la Guerra Civil». L'arquitectura antiaèria d'este període, òbviament, constitueix un element significatiu d'aquelles circumstàncies i, per això, es tracta d'un important patrimoni material vinculat a la història dels valencians.

Altres països europeus, com ara Anglaterra, França, Itàlia i Alemanya, han empés una tasca de musealització o posada en valor de refugis de la II Guerra Mundial i els han integrats en l'oferta cultural i turística d'algunes ciutats, no sols amb l'objectiu de mostrar l'horror dels bombardejos i les dures condicions de vida en temps de guerra, sinó també de sensibilitzar els ciutadans del segle XXI sobre els efectes devastadors de les guerres contemporànies sobre la societat civil.

De la mateixa manera, altres localitats com Alcoi (refugi del Passeig de Cervantes), Barcelona (Plaça del Diamant i Refugi 307), Albacete (el Centro de Interpretación y Sensibilización para la Paz) o Cartagena (Refugio-Museo del Cerro de la Concepción) han començat a posar en valor aquest patrimoni amb un impacte sociocultural molt notable i amb una acollida entusiasta per part de la ciutadania (BESOLÍN, 2008: 8).

Al País Valencià comptem amb una xarxa considerable de refugis antiaeris: uns 300 a les comarques castellonenques, altres 300 a les centrals i uns 120 a les alacantines (CVC, 2007). A la ciutat de València se'n compten 258, dels quals onze encara romanen en condicions acceptables però manquen d'un objectiu concret amb què tornar a la vida pública. Així mateix, a Alacant ciutat en trobem vora un centenar documentats per la Unitat de Conservació del Patrimoni Històric Artístic Municipal d'Alacant (COPHIAM).

Al nostre poble, tenim notícies de l'existència de diversos refugis antiaeris dedicats a la protecció de la població de Xixona dels bombardejos efectuats durant la Guerra Civil. Alguns han sigut deliberadament destruïts durant diverses obres de reforma. Són els següents:

- Refugi de l'Ajuntament. De caràcter col·lectiu i d'iniciativa pública, finançat per l'Ajuntament a través de la Junta de Defensa Passiva: "Durante las obras que se están realizando en la Casa Consistorial han salido las escaleras de acceso y presentan buen estado. Tras la reforma será tapiado."
- Refugi la bodega del Xavo. "Se entraba por la calle Alcoy nº 15 (...), atravesaba toda la plaza por debajo saliendo por las escaleras del Maestro Puyo."
- Refugi del Col·legi Eloy Coloma. "Los testigos no recuerdan dónde se encontraba la Puerta de acceso, aunque piensan que estaría en la parte que cae sobre la Travesía de La Granja."

- El refugi del Castell. “Situado en la explanada del Castillo, tenía su entrada en la ladera que da a la zona de l’aigüeta delante del depósito municipal de aguas.” I una afirmació que ens pareix interessant a l’efecte de la conservació: “No era muy grande, però si el más resistente al estar excavado directamente en la roca”. Totes les citacions d’esta llista són preses de GARRIGÓS SIRVENT (2006).
- També trobem referències a altra tipologia de refugis de caràcter privat excavats a les cases particulars.

Bibliografia citada

- ABIETAR ZAHONERO, J., “Los refugios antiaéreos de la guerra civil que quedan en la Comunitat carecen de protección”, en *Las Provincias*, 27 d’octubre de 2008 [citat el 22 de març de 2016], disponible en World Wide Web <<http://www.lasprovincias.es/valencia/20081027/tema-dia/refugios-antiaereos-guerra-civil-20081027.html>>
- BESOLÍN, Andrés, «El estudio y puesta en valor de los refugios antiaéreos de la Guerra Civil Española: el caso del refugio-museo de Cartagena», en *Revista ArqueoMurcia*, número 3, desembre de 2008.
- CONSELL VALENCIÀ DE CULTURA, «Informe sobre refugios de la Guerra Civil, con mención particular a los de la ciudad de Valencia», aprovat el 27 de juny de 2007 [citat el 22 de març de 2016], disponible en World Wide Web <<http://cvc.gva.es/archivos/400.pdf>>
- GARRIGÓS SIRVENT, Bernat, «Los refugios de la guerra civil en Xixona», en *El Programa*, juliol de 2006.
- PÉREZ, Laura, «Los refugios de la guerra, en el olvido», en *Las Provincias*, 25 de gener de 2009 [citat el 22 de març de 2016], disponible en World Wide Web <<http://www.lasprovincias.es/valencia/20090125/castellon/refugios-guerra-olvido-20090125.html>>

Atesos tots estos motius, Compromís per Xixona proposa que el Plenari de l’Ajuntament de Xixona prenga els següents

Acords

PRIMER. Elaborar un inventari de tots els refugis, trinxeres, edificacions militars i altres restes arquitectòniques i arqueològiques pertanyents als temps de la II República i de la Guerra Civil Espanyola.

SEGON. Fer els tràmits necessaris perquè estos elements siguen declarats Bé d’Interés Cultural (BIC), com correspon al seu simbolisme i caràcter testimonial i històric de la Guerra Civil Espanyola.

TERCER. Encarregar un informe tècnic que avalue quines tasques de consolidació, conservació i valorització pública caldria aplicar sobre estos béns immobles.

QUART. Elaborar un projecte didàctic, basat en la recuperació del nostre passat recent, que dote estes construccions d'un valor afegit propi i d'un pes museístic complementari.

CINQUÉ. Musealitzar, si així ho avala l'informe tècnic, estos vestigis de la nostra història recent i incloure'ls dins el Catàleg municipal de béns i espais protegits, per a evitar el risc de desaparició o destrucció del patrimoni cultural, arquitectònic i arqueològic de Xixona.

SISÉ. Recopilar els diversos informes històrics que, al seu moment, van avalar les decisions de tapiar o fer desaparéixer estos vestigis patrimonials, ja que estes actuacions podrien constituir espoli del patrimoni històric i arqueològic de tots els xixonencs i xixonenques.

Xixona, 22 de març de 2016